

Helsingin yliopisto
Vokke-projekti
Varpu Tissari
varpu.tissari@helsinki.fi

MUISTIO

30.11.2005

JATKO-OPINTOJEN KEHITTÄMISTYÖRYHMÄN 7. KOKOUS

Aika torstaina 17.11.2005 kello 12.00–15.00

Paikka Jyväskylän yliopisto, Lyhty (P- eli Philologica-rakennuksen yläpäässä kreikkalaista temppeliä muistuttava kokoustila Lyhty on samassa rakennuksessa kuin ravintola Lozzi)

Läsnä Anna Raija Nummenmaa, Tampereen yliopisto, pj.
Anneli Eteläpelto, Jyväskylän yliopisto
Anja Heikkinen, Tampereen yliopisto
Ritva Jakku-Sihvonen, Helsingin yliopisto, Vokke-projekti
Marja-Liisa Julkunen, Joensuun yliopisto
Elina Lahelma, Helsingin yliopisto
Päivi Niemi, Turun yliopisto
Pirjo Nuutinen, Joensuun yliopisto
Helena Rasku-Puttonen, Jyväskylän yliopisto
Jaana Saarinen, Jyväskylän yliopisto
Pauli Siljander, Oulun yliopisto
Marjaana Soininen, Turun yliopisto
Michael Uljens, Åbo Akademi
Varpu Tissari, Helsingin yliopisto, Vokke-projekti, siht.

Tarjoilu Keitto- ja salaattilounas, jonka kustansi Vokke-projekti.

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 12.12 ja toivotti läsnäolijat tervetulleiksi lounaskokoukseen. Todettiin, että loppuraporttiluonnosta käsitellään ensin työryhmässä lounaskokouksessa ja tam-mikuussa järjestettävässä kokouksessa ja vasta tämän jälkeen se jätetään neuvottelukunnalle. Neuvottelukunnan kokouksessa 22.11. työryhmän työskentelyä ja loppuraporttia käsitellään yleisellä tasolla.

Todettiin, että osa työryhmän jäsenistä voi osallistua lounaskokoukseen vain tunnin ajan. Päätettiin muuttaa esityslistalla olevaa asioiden käsittelyjärjestystä, jotta voidaan päättää suurem-malla joukolla, millaisen kannan työryhmä ottaa kasvatustieteen tohtorin tutkintorakenteeseen ja esimerkiksi sivuainekysymykseen. Lisättiin esityslistalle asiakohta tohtorin tutkinnon raken-teesta (ks. kohta 3).

2. Tiedoksi

- a. Tiistaina 7.11.2006 järjestetään Vokke-projektin päätösseminaari Helsingin yliopistossa. Seminaarin ohjelma julkaistaan vuoden 2005 loppupuolella Vokke-projektin sivulla (<http://www.helsinki.fi/vokke/seminarit.htm>).
- b. Opetusministeriö järjestää 8.12.2005 seminaarin, jossa pohditaan korkeakoulututkinto-jen työmarkkinarelevanssia ja tutkintojen viitekehystä, yhteistyössä opiskelijajärjestöjen SAMOK:n ja SYL:n kanssa. Ohjelma on julkaistu CIMO:n verkkosivuilla

30.11.2005

- (<http://www.cimo.fi/Resource.phx/cimo/socrates/erasmus/bologna.htx>). Keväällä OPM järjestää Bolognan prosessiin liittyen myös kaksi muuta seminaaria.
- c. Neuvottelukunnan kokous järjestettiin tiistaina 22.11. klo 10–15 Helsingin yliopistossa. Kokouksen muistio julkaistaan sivulla:
 - d. Perjantaina 11.11.2005 klo 10.00–15.15 Vokke-projekti ja Helsingin yliopiston soveltavan kasvatustieteen laitos järjestivät *Katsomusopetuksen kehitysnäkymät* -seminaarin Helsingin yliopistossa, kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksella. Seminaarin materiaalit on julkaistu Vokke-projektin sivulla (<http://www.helsinki.fi/vokke/seminaarit.htm>).
 - e. Opetusministeriö järjesti *Bolognan vanavedessä – 3. sykli* -seminaarin 1.11.2005 Paasitornissa. Seminaarin ohjelma ja materiaalit on julkaistu CIMO:n verkkosivulla (<http://www.cimo.fi/eman/ShowEvent.phx?eid=eman.680>). Sivulta löytyvät linkit mm. seuraaviin:
 - 1) OPM:n Paasitornissa 1.11.2005 järjestetyn *Bolognan vanavedessä – 3. sykli* -seminaarin ohjelma.
 - 2) Seminaarin esitykset, jonka suora linkki on:
<http://www.cimo.fi/dman/Document.phx/~public/Socrates/Erasmus/Bolognaseminaarit.html>
 - 3) Bolognan prosessin promootio Suomessa:
<http://www.cimo.fi/Resource.phx/cimo/socrates/erasmus/bologna.htx>
- Em. verkkosivulla julkaistussa pdf-dokumentissa on myös esitetty Opetusministeriön nimittämät kansallisen Bologna-promoottoriryhmän jäsenet. Sivusta sisältää myös jatko-linkkejä, esim. Bergenin kokous, Bologna Secretariat, Euroopan komission Bologna-sivut ja OPM:n Bologna-sivut. Lisäksi lounaskokouksemme jälkeen sivuilla on julkaistu seuraavat: a) Eurooppalainen tutkintojen viitekehys EQF, b) Korkeakoulututkintojen viitekehys. Kuvaus suomalaisista korkeakoulututkinnoista sekä c) DAAD:n verkkopalvelun osoite, jossa on julkaistu Bologna-konferenssin ”Student Mobility in the European Higher Education Area 2010” konferenssiraportti ja konferenssin esityksiä.
- f. OPM:n seminaarissa 1.11.2005 tulivat esiin mm. seuraavat seikat. Humanistisella ja yhteiskuntatieteellisellä alalla on päädytty siihen, että väitöskirjaa tukevien muiden opintojen osuus on 60 op ja koko tohtorin tutkinnon laajuus on mitoitettu 240 op:ksi. Teknillisellä alalla muiden opintojen osuudeksi on määritetty 70 op mutta koko tutkinnon laajuutta ei ole määritetty. Teknillisellä alalla AMK:sta tuleville on määritetty 30 op:n laajuiset siltaopinnot. Yhteiskuntatieteellisellä alalla artikkeliväitöskirjan laajuus on vähintään 3 artikkelia ja väitöskirjan arviointiasteikko jätetään 7-portaiseksi.
 - g. Tiedoksi kirja: Nummenmaa, A. R., Lairio, M., Korhonen, V. & Eerola, S. 2005. Ohjaus yliopiston oppimisympäristöissä. Tampere: Tampere University Press.

3. Keskustelu kasvatustieteen tohtorin tutkintorakenne-suosituksesta

Todettiin, että opetusministeriön Paasitornissa 1.11.2005 järjestämän seminaarin paneelikeskustelussa oli esitetty tohtorin tutkintorakenteet humanistisella, luonnontieteellisellä, yhteiskuntatieteellisellä ja teknistieteellisellä alalla. Todettiin, että väitöskirjan osuus tutkinnosta on humanistisella ja yhteiskuntatieteellisellä alalla 180 opintopistettä ja väitöskirjaa tukevien muiden opintojen osuus on 60 op.

Kokouksessa jaettiin pöydälle Helsingin yliopiston edustajan Elina Lahelman sähköpostitse työryhmälle lähettämä ehdotus, jonka mukaan kasvatustieteellisen alan väitöskirjan pistemäärä-

30.11.2005

suositus olisi 160–180 op ja vastaavasti muiden opintojen suositus olisi 60–80 op. Lahelma toi esiin, että joustavuus olisi tärkeää ja että yliopistoissa väitöskirjojen ohjaajat osaavat arvioida, mitä väitöskirjaa tukevia opintoja eri jatko-opiskelijat tarvitsevat. Lahelma totesi, että väljyys olisi tarpeen ja se mahdollistaisi erilaisten ratkaisujen tekemisen. Hän totesi myös, että on ohjaajien ja laitosten tehtävä miettiä henkilökohtaisia ratkaisuja ja korvaavuuksia.

Keskusteltiin väitöskirjan osuudesta tohtorin tutkinnossa sekä Helsingin yliopiston edustajan esittämästä ehdotuksesta. Pohdittiin sitä, haluaako työryhmä avata aiemmin laatimansa ja neuvottelukunnan kokouksessa toukokuussa hyväksytyn tutkintorakennesuosituksen. Pohdittiin, halutaanko väitöskirjan osuus esittää Helsingin yliopiston ehdotuksen mukaisesti liukuvana ja mitä siitä seuraisi esimerkiksi väitöskirjojen arvioinnin ja opiskelijoiden oikeusturvan kannalta. Todettiin, että aiemmin väitöskirjan osuus oli eri yliopistoissa 80–125 ov ja että skaalaa pidettiin liian laajana. Todettiin, että ehdotettu 160–180 op olisi iso ”haitari” ja toivottiin, että näin laaja skaala ei olisi käytössä. Todettiin, että tohtorin tutkinto on säädöksin säädelty tutkinto ja että oikeusturvanäkökohdat on otettava huomioon.

Todettiin, että työryhmässä on tehty ehdotus kasvatustieteellisen alan tohtorin tutkinnon rakenteeksi ja mitoituksi. Todettiin, että keskustelu toisaalta vaatimustasosta ja toisaalta suosituksen soveltamisesta käytännössä ja hankitun osaamisen hyväksi lukemisesta sekoittuu helposti. Todettiin, että osa syventävistä opinnoista voidaan korvata esimerkiksi julkaisuja tai artikkeleita tekemällä. Todettiin, että työkokemusta omaavat voivat saada esimerkiksi harjoittelusta korvaavuuksia. Todettiin, että loppuraportissa on tarpeen selkeyttää tekstiä siltä osin kuin kyse on toisaalta tutkintorakennetta kuvaavasta tekstistä ja toisaalta erilaisista tavoista suorittaa tutkinto ja saada korvaavuuksia aiemman kokemuksen pohjalta.

Päätökset:

Päätettiin, että työryhmä ei avaa aiemmin tekemäänsä ehdotusta tohtorin tutkintoon sisältyvän väitöskirjan opintopistemäärien osalta. (Huom. Kokouksen kohdassa 6a päätettiin tehdä muutoksia tohtorin tutkinnon rakennetta ja mitoitusta kuvaavaan taulukon teksteihin – ei kuitenkaan opintopistemääriin.)

4. Kokouksessa keskusteltavat ja päätettävät asiat:

a) Keskustelu väitöskirjojen yhtenäisestä arvosteluasteikosta

Todettiin, että nyt eri yliopistoissa on käytössä eri asteikkoja. Todettiin, että yhtenäinen arvosteluasteikko olisi hyvä ottaa käyttöön kaikissa yliopistoissa. Todettiin, että kiittäen hyväksytty/hyväksytty -asteikko on osoittautunut huonoksi ja että olisi tarpeellinen tarkempi asteikko. Kokouksessa 5-portaista skaalaa pidettiin hyvänä ja mahdollisena, jos pro gradu -opinnoitten arvioinnissa siirrytään vastaavaan skaalaan. Todettiin, että Opetusministeriön seminaarissa Paasitornissa 1.11. oli tuotu esiin, että yhteiskuntatieteellisellä alalla väitöskirjan arviointiasteikko oli päätetty jättää 7-portaiseksi. Todettiin, että yhtenäinen arvosteluasteikko olisi tarpeen kaikilla tieteenaloilla käytettäväksi, joten periaatteellista, kaikkia oppialoja koskevaa keskustelua olisi tarpeen käydä laajemminkin.

30.11.2005

Päätös: Päätettiin ehdottaa, että yhtenäisestä arvosteluasteikosta käytäisiin lähete keskustelua kasvatustieteellisen alan professorikokouksessa 17.11.2005.

b) Keskustelu monialaisten opintojen sivuainestatuksesta

Todettiin, että eri yliopistoissa on erilainen käytäntö siinä, hyväksytäänkö monialaiset opinnot jatkokutinnossa sivuaineeksi. Todettiin, että asetuksessa on kirjoitettu jatkokoulutuksen tavoitteista seuraavasti: ”Jatkokoulutuksen tavoitteena on, että opiskelija:

1) perehtyy syvällisesti omaan tutkimusalaansa ja sen yhteiskunnalliseen merkitykseen sekä saavuttaa valmiudet tutkimusalan piirissä itsenäisesti ja kriittisesti soveltaa tieteellisen tutkimuksen menetelmiä ja luoda uutta tieteellistä tietoa;

2) perehtyy hyvin oman alansa kehitykseen, perusongelmiin ja tutkimusmenetelmiin; sekä

3) saavuttaa sellaisen yleisen tieteenteorian ja tutkimusalaansa liittyvien muiden tieteenalojen tuntemuksen, joka mahdollistaa niiden kehityksen seuraamisen.”

Esitettiin erilaisia näkemyksiä kohdan 3 tulkinnasta monialaisten opintojen osalta. Todettiin, että erilaiset tulkinnat vaikuttavat luokanopettajille ja lastentarhanopettajille, jotka hakeutuvat jatko-opintoihin. Todettiin, että uuden tutkintorakenteen mukaisesti opiskelevilla ongelmaa ei ole, mutta aiemman tutkintorakenteen mukaisesti opiskelevilla on, koska heidän perustutkinto-opinnoissaan ei ole vaadittu syventäviä opintoja.

Päätös: Päätettiin, että päätöstä ei tehdä lounaskokouksessa, koska osa yliopistojen edustajista ei ollut enää läsnä asiaa käsiteltäessä. Päätettiin, että asiaan pyydetään laitoksien kanta. Päätettiin, että asiaa käsitellään työryhmän viimeisessä kokouksessa.

c) Keskustelu sivuaineen asemasta tohtoritutkintorakenteessa

Todettiin, että Hannele Niemi esitti omassa esityksessään Paasitornissa 1.11. kysymyksen, tarvitaanko tohtorin tutkintoon sivuaine. Todettiin, että esimerkiksi yhteiskuntatieteellisellä alalla sivuainetta ei vaadita, mutta teknisellä alalla vaaditaan. Todettiin, että eri yliopistoissa kasvatustieteellisessä/käyttätymistieteellisissä tiedekunnissa suhtaudutaan eri tavalla sivuainevaatimukseen luokanopettajakoulutukseen osallistuvien osalta. Todettiin, että eri yliopistoissa on ollut erilaisia käytäntöjä myös sen osalta, edellytetäänkö sivuaineen opinnot tai syventävät opinnot jo suoritetuksi ennen jatko-opintojen aloittamista vai sisällytetäänkö ne tohtoritutkintoon.

Päätös: Päätettiin, että päätöstä ei tehdä lounaskokouksessa, koska osa yliopistojen edustajista ei ollut enää läsnä asiaa käsiteltäessä. Päätettiin, että asiaan pyydetään laitoksien kanta. Päätettiin, että asiaa käsitellään työryhmän viimeisessä kokouksessa.

d) Mahdolliset muut asiat, johon työryhmä haluaa vielä ottaa kantaa loppuraportissaan

Päätös: Päätettiin, että työryhmän viimeisessä kokouksessa tehdään päätökset asioista, johon työryhmä haluaa ottaa kantaa, koska osa työryhmän jäsenistä joutui lähtemään kokouksesta pois ennen sen päättymistä.

5. Jaana Saarisen tekemät analyysit

Muistion liitteenä 1 on Jaana Saarisen raportti tekemästään analyysistä ja taulukko vuosina 1994–2004 julkaistujen kasvatustieteellisen alan väitöskirjoista. Todettiin, että analyysistä puuttuvat aineistotiedot voidaan saada Åbo Akademiasta. Kokouksessa keskusteltiin analyysien sijoittamisesta työryhmän loppuraporttiin. Todettiin, että perustrendit kannattaa kirjoittaa mukaan loppuraporttiin. Pohdittiin, voisiko taulukkoa täsmentää, kirjoittamalla ensin pääaineet ja sitten tutkimusalat. Todettiin, että väitöskirjoja analysoitiin ilmiöiden kautta, koska haluttiin korostaa kasvatustodellisuudesta lähtevän tutkimuksen merkitystä. Todettiin, että Saarisen tekemien analyysien logiikka on samantyyppistä kuin Ritva Jakku-Sihvosen tekemissä analyyseissä, jotka perustuivat rajattuun osaan yliopistojen väitöskirjoista. Todettiin, että analyysit antavat tietoa siitä, mille alueille kasvatustieteellinen tutkimus painottuu.

Päätökset: Päätettiin lisätä Åbo Akademin edustajalta kokouksen aikana saadut väitöskirjojen määriä koskevat tiedot taulukkoon (ks. muistion liite 1, jossa Åbo Akademin tiedot on esitetty) ja loppuraportin tekstiin. Päätettiin, että Saarisen tekemää selvitystä hyödynnetään loppuraportissa.

6. Työryhmän loppuraportti: osa II. Kasvatustieteellisen jatkokoulutuksen kehittäminen.

Loppuraportti koostuu keväällä laaditusta ja syksyllä edelleen muokatusta väliraportista (eli loppuraportin osasta I) sekä työryhmän syksyllä 2005 laatimasta osasta II (ks. työryhmälle lähetettiin esityslistan liitteenä 1 loppuraporttiluonnos sekä sen liitteet 6 ja 7). Jatko-opintojen kehittämistyöryhmän jäseniä oli pyydetty lukemaan loppuraporttiluonnos ennen lounaskokousta sekä esittämään siitä kommenttinsa joko työryhmän sähköpostilistalla (vokke-jk@helsinki.fi) ennen kokousta tai viimeistään lounaskokouksessa 17.11.

- a) **Loppuraportin osan I käsittely.** Loppuraportin osaa I (eli työryhmän väliraporttia) on muokattu ottaen huomioon neuvottelukunnan kokouksessa 23.5.2005 esitetyt kommentit. Kokouksessa tarkistettiin, että työryhmän syksyn kokouksissa väliraporttiin tehtäväksi päätetyt muutokset on tehty loppuraportin osaan I. Kokouksessa käytiin yksityiskohtaisesti läpi loppuraporttiluonnoksen osa 1 ja läsnäolijat esittivät siihen muutosehdotuksiaan.

Muutoksia tehtiin myös kasvatustieteellisen alan tohtorin tutkinnon rakennesuosituksen sisältävään taulukkoon, joka on hyväksytty neuvottelukunnan kokouksessa 23.5.2005. Todettiin, että loppuraportin tekstissä halutaan tuoda selvemmin esiin, että kasvatustieteelliset syventävät opinnot (30 op) vaaditaan kaikilta jatko-opiskelijoilta. (Taulukossa olevat tiedot oli esitetty 9.11.2005 päivitetyn loppuraporttiluonnoksen osassa 1, sivulla 17.)

Päätökset:

Päätettiin muokata tohtorintutkinnon rakennetaulukkoa tekstien osalta ja esittää taulukko korjatuna neuvottelukunnan kokouksessa 22.11. Päätettiin täsmentää kohtaa b otsikkoa seuraavasti: ”b) Kasvatustieteiden ja tieteenteorian opintoja”. Päätettiin täsmentää kohtaa c seuraavasti: ”c) Asiantuntijuuden kehittymistä tukevia muita opintoja, jotka sisältävät: kasvatustieteen syventäviä opintoja niille opiskelijoille, joilta ne puuttuvat, sivuaineen syventäviä opintoja tai jatkokoulutuskelpoisuuden tuottavia monitieteisiä syventäviä opintoja, muita asiantuntijuutta kehittäviä opintoja, esimerkiksi yliopistopedagogisia opintoja ja tutkijakouluissa tai tutkimusprojekteissa

30.11.2005

suoritettuja muita opintoja”. Päätettiin lisätä taulukkoon myös virke: ”Asiantuntijuutta voidaan kehittää myös kirjoittamalla ja osallistumalla konferensseihin.” (Ks. muistion liite 2, johon on tehty kokouksessa päätetyt muutokset.)

- b) **Loppuraporttiluonnoksen osan II käsittely.** Todettiin, että työryhmän jäsenet eivät olleet lähettäneet sähköpostitse kommentteja loppuraportin osaan II. Läsnäolijat esittivät muutosehdotuksensa loppuraportin osaan II. Todettiin, että loppuraportin osien I ja II rakennetta muokataan uudestaan ja loppuosassa esitetyistä teksteistä tehdään linkityksiä alkuosan teksteihin ja tavoitteisiin. Ehdotettiin, että loppuraportissa esitetään ehdotukset toimenpide-ehdotuksina ja ne lihavoidaan. Ehdotettiin, että tohtorintutkinnon tavoitemäärää ehdotetaan nostettavaksi. Todettiin, että yliopistojen kannattaa lisätä tiedottamista sekä tiedottaa portaalissa mm. profilaatioistaan. Todettiin, että tutkijakoulut, tohtorikoulutusohjelmat ja tutkimusryhmät kannattaa integroida aiempaa paremmin ja valtakunnallisesti järjestettyä yhteistä koulutusta kannattaa lisätä. Keskusteltiin kokoomaväitöskirjoille asetettavista kriteereistä. Ehdotettiin, että määräaika kokoomaväitöskirjan artikkeleiden julkaisemiselle ei aseteta. Ehdotettiin, että kansainvälisen aikakauskirjan sijasta kirjoitetaan referee-käytäntöä noudattavassa aikakauskirjassa.

Päätökset:

Päätettiin, että työryhmän jäsenet lähettävät kommenttinsa loppuraporttiluonnokseen sähköpostitse sekä puheenjohtajalle että sihteerille. Päätettiin, että puheenjohtaja ja sihteeri työstävät seuraavaa kokousta ja tiedekunnissa käytävää keskustelua varten loppuraportista uuden version ottaen huomioon lounaskokouksessa esitetyt ja sähköpostitse työryhmän jäseniltä saadut kommentit. Tarkoitus on, että tiedekunnissa käydään keskustelu joulukuussa viimeisteltävän uuden loppuraporttiluonnoksen pohjalta. Päätettiin, että työryhmän seuraavassa kokouksessa jatketaan keskustelua auki olevista asioista sekä tehdään päätökset asioista, joihin työryhmä haluaa vielä esittää kannanottonsa. Päätettiin, että kokouksessa keskusteltavaksi ja päätettäväksi tulevat edelleen seuraavat asiat:

- yhtenäinen arviointiasteikko,
- sivuaineen asema tohtorintutkinnossa,
- monialaisten opintojen sivuainestatus sekä
- kokoomaväitöskirjalle asetettavat kriteerit.

7. Kasvatustieteen päivien yhteydessä torstaina 17.11. klo 16–18 järjestettävä symposium

Vokke – kasvatusalan jatko-opintojen kehittäminen

- a. Todettiin, että symposium järjestetään L-rakennuksessa, salissa L302.
- b. Symposiumin alustava ohjelma esitettiin esityslistalla. Symposiumin viimeistelty ohjelma oli seuraavanlainen:
 - Bolognan prosessin 3. sykli ja kasvatustieteellisen alan jatkokoulutuksen kehittämishaasteita (professori Anna Raija Nummenmaa, Tampereen yliopisto)
 - Opiskelijoiden kokemuksia ja ajatuksia jatkokoulutusprosessista ja sen ohjauksesta (KT Kaija Collin, Jyväskylän yliopisto sekä KL Päivi Hökkä, Jyväskylän yliopisto)
 - Ohjaajan kokemuksia ja ajatuksia jatkokoulutusprosessista ja sen ohjauksesta (professori Elina Lahelma, Helsingin yliopisto)

Helsingin yliopisto
Vokke-projekti
Varpu Tissari
varpu.tissari@helsinki.fi

MUISTIO

30.11.2005

- Kehittävää keskustelua:
 1. Mihin tarvitaan kasvatustieteen tohtoreita?
 2. Jatkokoulutuksen vai oppimisen organisointia?
 3. Väitöskirja – tuote vai prosessi?

8. Muut esiin tulevat asiat

- a. Päätettiin, että työryhmän viimeinen kokous järjestetään maanantaina 23.1.2006 klo 10–15 Tampereen yliopistossa.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.00.

Tampereella ja Helsingissä 30.11.2005

Anna Raija Nummenmaa
Anna.Raija.Nummenmaa@uta.fi
puheenjohtaja

Varpu Tissari
varpu.tissari@helsinki.fi
sihteeri

MUISTION LIITTEET

Liite 1. Jaana Saarisen raportti (Päivitetty 30.11.2005)

Liite 2. Vokke-suositus kasvatusalan tohtorin tutkinnon rakenteeksi ja mitoituksi (Käsitelty ja hyväksytty neuvottelukunnan kokouksessa 22.11.2005.)